

Sygn. akt I ACa 425/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 17 stycznia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Bogdan Radomski
Sędzia:	SA Walentyna Łukomska-Drzymala
Sędzia:	SA Jerzy Nawrocki (spr.)
Protokolant	st.sekr.sądowy Dorota Kabala

po rozpoznaniu w dniu 17 stycznia 2017 r. w Lublinie na rozprawie

sprawy z powództwa G. D.

przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w L. Oddział w S.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z dnia 17 grudnia 2015 r., sygn. akt I C 709/15

I. oddala apelację;

II. zasądza od G. D. na rzecz (...) Spółki Akcyjnej

w L. Oddział w S. kwotę 900 (dziewięćset) złotych tytułem zwrotu części kosztów postępowania apelacyjnego, a w pozostałym zakresie nie obciąża powódki kosztami postępowania apelacyjnego.

I A Ca 425/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 grudnia 2015 r. Sąd Okręgowy w Radomiu po rozpoznaniu w dniu 2 grudnia 2015r. sprawy z powództwa G. D. przeciwko (...) S.A. w L. Oddział w S. o zapłatę oddalił powództwo.

G. D. wносиła o zasądzenie od pozwanej Spółki art. 225 kodeksu cywilnego 23.423,00zł, obejmującej wynagrodzenie za okres 10 lat przed złożeniem pozwu (k. 345).

Wyrokiem z dnia 11 lutego 2014r. Sąd Okręgowy w Radomiu zasądził od pozwanego na rzecz powódki 23.423,00zł z ustawowymi odsetkami od 8 sierpnia 2011r. Umorzył postępowanie w pozostałej części wobec cofnięcia powództwa i

zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 4.287,00 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu. Ponadto nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa 1.172,00 zł z tytułu należnej opłaty od uwzględnionego powództwa.

Na skutek apelacji pozwanego od powyższego wyroku Sąd Apelacyjny w Lublinie wyrokiem z dnia 17 lutego 2015r. zaskarżony wyrok uchylił i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Radomiu.

Sąd Apelacyjny wskazał, że przyjęcie przez Sąd Okręgowy, że wskazane w uzasadnieniu decyzje skutecznie ograniczyły powódce prawo własności nieruchomości jako akty prawa publicznego, nie znajduje żadnego uzasadnienia. Żadna z decyzji administracyjnych, na które powoływała się strona pozwana nie wkraczała w sferę przysługującego powódce prawa własności nieruchomości. Wszystkie dotyczyły budowy, lub modernizacji linii energetycznych. W żadnym razie nie odwoływały się one w swej treści do zakresu prawa własności powódki i ograniczenia tego prawa.

Sąd odwoławczy nakazał, aby przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy definitywnie przesądził o tym czy pozwana, bądź jej poprzednik prawny nabyli prawo do władania cudzą nieruchomością w zakresie treści służebności (gruntowej lub przesyłu) na podstawie decyzji administracyjnej, na co ewentualnie może wskazywać wzmianka zamieszczona w „Zaświadczeniu lokalizacji szczegółowej (...)” (k.51), że „zaświadczenie (...) uzyskuje ważność po uprawomocnieniu się decyzji o wywłaszczeniu tych gruntów”.

W przypadku zaś braku takich decyzji Sąd winien dokonać oceny zasadności zarzutu zasiedzenia służebności przesyłu ze wskazaniem daty zasiedzenia i oceną wpływu zasiedzenia w określonej dacie na roszczenia powódki, co do zasady, jak i co do wysokości.

Sąd Okręgowy ponownie rozpoznając sprawę ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka G. D. od 4 listopada 1971r. z mocy prawa stała się na podstawie ustawy z dnia 26 października 1971 roku o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. Ust. z 1971 roku Nr 27 poz. 250 ze zm.) właścicielką nieruchomości położonej w A., użytkowanej rolniczo, składającej się z działek: nr (...) o pow. 0,70 ha , nr (...) o pow.0,35 ha i nr (...) o pow. 0,70 ha.

Nieruchomość powódki znajduje się w odległości 1,6 km od miejscowości gminnej Z.. Składa się z trzech działek, które zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego położone są na terenach rolnych z możliwością zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej (opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. C. k.131-168).

Przez jej nieruchomości przebiega kilka energetycznych linii napowietrznych wspartych na słupach podporowych, których oznaczenie i nazwy ulegały zmianom. Linie te są nadal eksploatowane. Były regularnie konserwowane i modernizowane poprzez wymianę przewodów i słupów podporowych (zeznanie świadka H. B. k. 120-121).

L. energetyczna 15 kV (...) wybudowana została w 1959r., a modernizowana w roku 1981r. Decyzją nr (...) Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Z. 24 stycznia 1959r. zatwierdziło dla przedsiębiorstwa państwowego (...) w Ł. lokalizację szczegółową budowy linii głównej wysokiego napięcia 15 kV na trasie Z. - Z. na terenie gruntów należących do prywatnych właścicieli (kserokopie projektu linii 15 kV Z.- Z. z odgałęzieniem Z. w A.,k.48-50, kserokopia zaświadczenia lokalizacji szczegółowej Nr 1/59 z 24 stycznia 1959r. wydanego przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Z. Nr AB.7/3/59 dotyczące budowy linii 15 kV Z.- Z., k.51, kserokopia projektu technicznego na modernizację linii 15 kV od bramki odłącznikowej Z. do linii Z. – Z., strona tytułowa i opis techniczny k.52-54, kserokopia decyzji Wojewódzkiego Biura (...) w R. z 7 czerwca 1980r - pozwolenie na przebudowę linii 15 kV od bramki odłącznikowej Z. do linii SN 15 kV Z. – Z. k.54-55, kserokopia protokołu odbioru technicznego z 30 grudnia 1981 r linii 15 kV Z.- Z. odgałęzienie Z. k.56)

L. napowietrzna niskiego napięcia - A. wybudowana została w 1969r. jej odbiór nastąpił w dniu 15 grudnia 1969r. (kserokopie planu linii niskiego napięcia w A., stanowiącego integralną część decyzji o lokalizacji szczegółowej inwestycji k.58-60; kserokopia protokołu Podkomisji (...) z 15 grudnia 1969r odbioru linii niskiego

napięcia, k.61. kserokopie 3 stron projektu linii 15 kV Z.- Z. obejmujące początek linii jej rzebieg przez A. oraz zakończenie w Z., k.62-64)

L. napowietrznej 15 kV - Z. Z. wybudowana została w 1959r. i modernizowana w 1985r. Decyzją nr (...) z 17 czerwca 1980r. Wojewódzkie Biuro (...) w R. udzieliło pozwolenia na przebudowę linii 15 kV od bramki odłącznikowej Z. do istniejącej linii średniego napięcia 15 kV Z. - Z. na działkach położonych w A. i Z. (kserokopia decyzji Wojewódzkiego Biura (...) w R. z 2 marca 1984r. zatwierdzająca miejsce i warunki realizacji inwestycji - modernizacji linii 15 kV relacji Z. - Z., k.65, kserokopia protokołu odbioru technicznego linii 15 kV Z.- Z. z 25 kwietnia 1985r. k. 67).

Decyzją nr (...) z 25 marca 1974r. Urząd Powiatowy w Z. zatwierdził plan realizacyjny przeprowadzenia linii średniego i niskiego napięcia (...) którą wybudowano w 1975r. (kserokopie projektu linii 15 kV Z.- Z. III (C.), k.69-72, kserokopia decyzji (...) Powiatowego w Z. Nr 36/74 z 25 marca 1974r. o zatwierdzeniu przeprowadzenia linii średniego i niskiego napięcia - C., k. 73, zeznania świadka H. B. - k.120-121).

L. energetyczne i związane z nimi urządzenia, wybudowane na nieruchomości należącej do powódki stanowiły własność Skarbu Państwa w ramach jednolitego funduszu własności państwowej, a znajdowały się w dzierżeniu przedsiębiorstw sprawujących zarząd mieniem państwowym (zakładów energetycznych).

Po II wojnie światowej w wyniku reorganizacji od stycznia 1951 r. przestało istnieć Zjednoczenie Elektrowni (...) Spółka Akcyjna, powstał natomiast Zarząd Energetyczny O. Wschodniego z siedzibą w R.. Teren województwa (...) podzielono między Zakłady (...) w K. i S..

Z dniem 1 kwietnia 1958r. zakłady sieci zostały przekształcone w zakłady energetyczne (zarządzenie nr 239 Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 25 listopada 1958 r. (znak: OP. 11-6-47) w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakłady (...) oraz połączenia tego przedsiębiorstwa z przedsiębiorstwami podległymi Zarządowi Energetycznemu O. Wschodniego k.196 in).

Jednym z zakładów energetycznych wchodzących w skład w/w przedsiębiorstwa był Zakład (...) z siedzibą w S..

Zarządzeniem Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 14 lutego 1985 r. doszło do zmiany nazewnictwa przedsiębiorstwa, a następnie zarządzeniem z dnia 22 kwietnia 1985r. Zakład (...) (wymieniony w § 2.1.pkt 7) wszedł w skład przedsiębiorstwa (...) (zarządzenie nr 2/O.. Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 14 lutego 1985 r. (OP.24-013-4/85) w sprawie zmiany nazw energetycznych okręgów; zarządzenie nr 8/O.. Ministra Górnictwa i Energetyki z dnia 22 kwietnia 1985r. (ZP.24-013-5/85) w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą (...) k. 200-206).

Następnie zarządzeniem Nr 57 Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1988 r. została dokonana kolejna reorganizacja i w jej wyniku zarządzeniem nr 61/ORG/89 Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w S., które następnie zostało w 1993 roku przekształcone w spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Zakład (...) S.A., a po kolejnej zmianie nazwy w 1995 roku ostatecznie występowało w obrocie prawnym pod firmą Zakłady (...) S.A. w S. (załącznik do zarządzenia Nr 57 Prezesa Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1988 r. w sprawie podziału niektórych przedsiębiorstw zgrupowanych we Wspólnocie (...) i (...) Brunatnego - k.207; zarządzenie nr 61/ORG/89 Ministra Przemysłu z dnia 16 stycznia 1989r. w sprawie utworzenia przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakład (...) w S. - k.210; akt notarialny z dnia 12 lipca 1993r. repertorium A 2434/93 Akt Przekształcenia Przedsiębiorstwa Państwowego pod nazwą Zakład (...) w S. z siedzibą w S. w (...) Spółkę Akcyjną Skarbu Państwa Zakład (...) Spółka Akcyjna k. 213; Akt notarialny z dnia 25.04.1995r. repertorium A 5752/95 z protokołu Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia Spółki Zakład (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w S., na którym podjęto m.in. uchwałę nr 6, którą zmieniono nazwę Spółki na Zakłady (...) Spółka Akcyjna k. 220.)

Ponieważ prawo energetyczne nałożyło obowiązek rozdzielenia działalności operatora systemu od innych działalności niezwiązanych z przesyłaniem lub dystrybucją energii elektrycznej (w tym przypadku z obrotem lub sprzedażą energii dokonywaną przez (...) S.A.) stosownie do wymagań zawartych w dyrektywach Unii Europejskiej dotyczących rynku

energetycznego, w przyjętej przez (...) S.A. - właściciela (...) S.A. - formie rozdzielenia obszaru dystrybucji i obszaru obrotu założono, że zorganizowana część przedsiębiorstwa obejmująca zadania, funkcje i majątek służące do realizacji zadań operatora systemu dystrybucyjnego elektroenergetycznego zostanie wniesiona aportem do nowo utworzonej spółki.

W tym celu w dniu 7 grudnia 2006 r. zawieszono Spółkę (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, przeznaczoną docelowo do realizacji zadań operatora systemu dystrybucyjnego (odpis pełny z Krajowego Rejestru Sądowego Zakładów (...) S.A.,- k. 223; (...) Sp. z o.o. z 7 grudnia 2006 r.- k.229)

W dniu 22 czerwca 2007 r. przyjęto Akt Założycielski Spółki w miejsce dotychczasowego (...) Spółki z o.o. W § 1 ust. 3 Aktu Założycielskiego Spółki wprowadzono zmianę siedziby i adresu Spółki z W., ul. (...) na S., Aleja (...) ((...) Sp. z o.o. z 22 czerwca 2007 r. – k. 239. Postanowienie Sądu Rejonowego w Warszawie z 5 lipca 2007 r. sygn. akt WA.XII NS-REJ.KRS/(...) - k.249)

W dniu 30 czerwca 2007 r. pomiędzy (...) S.A., a (...) Sp. z o.o. została zawarta umowa aportowego zbycia części przedsiębiorstwa. Jednym ze składników aportu były budynki, budowle oraz ruchomy majątek sieciowy związany z prowadzeniem przedsiębiorstwa sieciowego obejmujący w szczególności urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania energii elektrycznej (umowa aportowego zbycia przedsiębiorstwa z 30 czerwca 2007 r. k. 254)

Postanowieniem z dnia 6 sierpnia 2008 r. Sąd Rejonowy w Kielcach dokonał wpisu zmiany nazwy z Zakłady (...) Sp. z o.o. na (...) Sp. z o.o. (postanowienie Sądu Rejonowego w Kielcach z 6 sierpnia 2008 r. sygn. akt KI.X NS-REJ.KRS/(...) k. 284).

Natomiast w dniu 31 sierpnia 2010 r. Sąd Rejonowy w Lublinie XI Wydział Gospodarczy KRS wydał postanowienie sygn. akt LU XI NS - rej. KRS/(...) o przejęciu przez (...) S.A. z siedzibą w L. (spółka przejmująca) spółki (...) sp. z o.o. z siedzibą w S. (spółka przejmowana) w trybie art. 492 § 1 pkt 1 Kodeksu spółek handlowych , tj. przez przeniesienie całego majątku spółki przejmowanej na spółkę przejmującą. Jednocześnie do KRS wpisano, jako oddział (...) S.A. Oddział S.. Zgodnie z art. 494 § 1 Ksh połączenie spółek skutkuje sukcesją uniwersalną w postaci przejścia wszystkich praw i obowiązków spółki przejmowanej na spółkę przejmującą (odpis aktualny z Krajowego Rejestru Sądowego k.286).

G. D. przed wniesieniem niniejszej sprawy nie występowała do strony pozwanej lub jej poprzedników o usunięcie znajdujących się na terenie jej nieruchomości urządzeń przesyłowych, zmianę ich przebiegu lub zapłatę stosownego wynagrodzenia. Jej nieruchomości były nieruchomościami rolnymi.

Za okres od 4 lutego 2001r. do 4 lutego 2011r., według stanu nieruchomości na dzień 21 lutego 2013r. i cen na dzień 12 kwietnia 2013r., powódka mogłaby uzyskać dochód z dzierżawy części działek zajętej przez linie i urządzenia przesyłowe pozwanej spółki w wysokości 23.423,00 zł, (opinia biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. C. - k.131-168, 293-294 i 333-334).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie złożonych do akt sprawy dokumentów, opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego J. C. -k.131-168, 293-294, 333-337, zeznania świadka H. B. - k.120-121.

Sąd Okręgowy wskazał, że pomimo występujących początkowo rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. wyrok z dnia 31 marca 2004 r., sygn. akt II CK 102/34, niepubl.; z dnia 9 marca 2007 r., II CK 457/06, niepubl.) ostatecznie przeważał pogląd, iż właścicielowi przysługuje roszczenie o wynagrodzenie za korzystanie przez posiadacza służebności w złej wierze z należącej do niego nieruchomości, niezależnie od zgłoszenia roszczenia określonego w art. 222 k.c. (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r., III CZP 29/05, OSNC 2006/4/64 oraz wyrok z tego samego dnia w sprawie III CSK 685/04, niepubl.; wyroki: z dnia 8 grudnia 2006 r., V CSK 296/06, niepubl.; z dnia 28 listopada 2008 r., II CSK 346/08, niepubl.; z dnia 29 kwietnia 2009 r., II CSK 560/08, niepubl.; z dnia 6 maja 2009 r., II CSK 594/08, niepubl.; z dnia 3 kwietnia 2009 r., II CSK 459/08.

Podstawą prawną tego roszczenia stanowią odpowiednio stosowane z mocy art. 230 k.c. przepisy art. 224 i 225 k.c., dotyczące roszczeń właściciela przeciwko samoistnemu posiadaczowi o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy. Tę podstawę prawną roszczenia przyjął Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 10 lipca 1984r. mającej moc zasady prawnej w sprawie III CZP 20/84 (OSNCP 1984/12/209) .

Roszczenia powódki wiążą się więc nie tylko z korzystaniem z jej własności przez stronę pozwaną, czego ona nie neguje, ale z zarzucaniem jej złej wiary, wymaganej przez art. 225 k.c. dla dochodzenia świadczeń z tytułu wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy.

Przedsiębiorca energetyczny, któremu się nie dowiedzie, że on lub jego poprzednik prawny działał bezprawnie stawiając słupy i nieodpłatnie eksploatując linię energetyczną w zakresie odpowiadającym treści służebności jest zobowiązany do zapłacenia wynagrodzenia za korzystanie z tych gruntów od chwili dowiedzenia się o wytoczeniu przeciwko niemu powództwa o to wynagrodzenie (art. 224 § 2 zd. 1, art. 222 § 2 i art. 352 k.c. (patrz wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 29 kwietnia 2009 r. II CSK 560/2008).

Sąd Okręgowy wskazał, że dokumenty, z których pozwana wywodzi swoje prawo do korzystania z nieruchomości powódki mają przede wszystkim charakter techniczny. Decyzje te nie odnoszą się wprost do ograniczenia prawa własności powódki lub jej poprzedników.

Jedynie decyzja nr (...) Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Z. 24 stycznia 1959r. zatwierdziła dla przedsiębiorstwa państwowego (...) w Ł. lokalizację szczegółową budowy linii głównej wysokiego napięcia 15 kV na trasie Z. – Z., na terenie gruntów należących do prywatnych właścicieli. Decyzja ta nawiązuje do decyzji wywłaszczeniowej dotyczących tych gruntów, jednakże nie precyzując kogo i w jakim zakresie miałyby ona dotyczyć.

Niewątpliwie z uwagi na upływ czasu strona pozwana może mieć obiektywne trudności z przedstawieniem kompletnej dokumentacji dotyczącej przedmiotowych inwestycji. Ich brak nie oznacza automatycznie, że przedsiębiorca energetyczny lub jego poprzednik prawny działał bezprawnie stawiając słupy i nieodpłatnie eksploatując nieruchomość należącą do powódki. Sąd Okręgowy podzielił pogląd Sądu Najwyższego zawarty wyroku z dnia 29 kwietnia 2009r., II CSK 560/2008, że nie można uważać za naganne, że obecne zakłady energetyczne, jako spółka handlowa, będąca od wielu lat następcą prawnym przedsiębiorstwa państwowego nie posiada dokumentów wskazujących na tytuł prawny do wszystkich gruntów, na jakich są posadowione słupy i linie energetyczne.

Z przedstawionych kserokopii dokumentów wynika, że przedsiębiorstwo państwowe, będące poprzednikiem prawnym pozwanej spółki występowało i uzyskiwało zgodę odpowiednich organów na wykorzystanie z gruntów prywatnych pod urządzenia elektryfikacyjne. Wprawdzie nie daje to dostatecznych podstaw do przyjęcia, że dokumenty obejmowały również grunty należące do powódki, ale daje powody do przypuszczenia, że stawianie wielkich instalacji energetycznych, na rozległych przestrzeniach, w koniecznych warunkach zgodności w ówczesnym czasie także z planami zagospodarowania przestrzennego i obciążające budżet państwa, nie mogło następować samowolnie i bezprawnie.

W rozpatrywanej sprawie powódka nie przedstawiła dokumentów, ani decyzji o braku zgody na korzystanie z gruntów, ani swoich żądań, kierowanych do przedsiębiorstwa energetycznego, jeszcze państwowego, o pokazanie takiej zgody w okresie zajmowania przez nie gruntów prywatnych, ani domagania się jakiegось odszkodowania za ponoszone straty, ani wreszcie - dowodu wniesienia powództwa windykacyjnego lub negatoryjnego, skoro twierdziła, że instalacje energetyczne były stawiane bezprawnie.

Powódka według niej samej od 1960r., tolerowała na swoich gruntach posadowione słupy elektroenergetyczne (podporowe) i rozwieszzone na nich przewody, a także niewykorzystanie gruntów rolnych pod nimi i wokół nich bez domagania się jakichkolwiek dokumentów poświadczających uprawnienia do gruntów albo też świadczeń pieniężnych z tytułu korzystania z nich.

W ocenie Sądu pozwala to na skorzystanie z możliwości, jakie daje art. 231 k.p.c. i przyjęcie, że posadowienie linii energetycznych na nieruchomości należącej obecnie do powódki nie było bezprawne i poprzedzone zostało wydaniem stosownych decyzji administracyjnych (zob. wyrok SN z dnia 26 września 1973 r. III PRN 43/73 LexPolonica nr 322102; postanowienie SN z dnia 17 października 2000 r. I CKN 1196/98 LexPolonica nr 385106; wyrok SN z dnia 3 grudnia 2003 r. I CK 297/2003 Monitor Prawniczy 2006/3 str. 147).

Odnosząc się do zarzutu zasiedzenia służebności gruntowej przez pozwaną Spółkę ewentualnie jej poprzednika prawnego Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 292 k.c., służebność gruntowa może być nabyta przez zasiedzenie, gdy polega na korzystaniu z trwałego i widocznego urządzenia.

Przyjmuje się, że trwałym i widocznym urządzeniem w rozumieniu tego przepisu jest tylko rezultat świadomego działania człowieka (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 1969 r., II CR 516/68, OSNC 1969 Nr 12, poz. 220), w zasadzie wytwór posiadacza służebności, a nie właściciela nieruchomości, z której posiadacz służebności korzysta (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 maja 1974 r., III CRN 94/74, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 1998 r., I CKN 543/97, nie publ).

W dotychczasowym orzecznictwie Sąd Najwyższy, rozważając problem zakresu korzystania przez przedsiębiorcę z cudzej nieruchomości, jako przesłanki prowadzącej do zasiedzenia przez niego służebności gruntowej odpowiadającej swą treścią służebności przesyłu zwrócił uwagę, że wymagania przewidziane w art. 292 k.c. spełnia każde urządzenie materialne, odpowiadające treści służebności pod względem gospodarczym, umożliwiające korzystanie z cudzej nieruchomości w zakresie służebności i usytuowane na obcej nieruchomości lub w inny sposób wkraczające w jej sferę (postanowienie z dnia 4 października 2006 r., sygn. akt II CSK 119/06, Monitor Prawniczy 2006 nr 21. s. 1128).

Podkreślenia wymaga, że posiadanie służebności nie musi być wykonywane w sposób ciągły, lecz stosownie do potrzeb, tak jak ma to właśnie miejsce w przypadku służebności przesyłu.

W ocenie Sądu Okręgowego nie ulega wątpliwości, że urządzenia przesyłowe na nieruchomości powódki zostały wzniesione już pod koniec lat 50-tych, według samej powódki w 1960r. (uzasadnienie pozwu) w 1969 i 1975 roku. Ich rozmiar wyklucza możliwość przyjęcia, że zostały wzniesione w sposób niezauważalny dla właściciela gruntu.

Wiedza właściciela, wynikająca ze świadomości pobudowania urządzenia, fizycznej możliwości stwierdzenia obecności tego urządzenia oraz możliwości zapoznania się z mapami dokumentującymi jego przebieg, mogą w okolicznościach konkretnej sprawy wypełniać wymogi przewidziane w art. 292 k.c. dla nabycia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu.

Niewątpliwie przedsiębiorca posiada nieruchomość w zakresie służebności przesyłu od chwili wejścia na grunt w celu wybudowania urządzenia służącego do przesyłania energii elektrycznej. Okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego, odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. podlega doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia służebności (tak Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 22 maja 2013 r. w sprawie III CZP 18/13, OSNC 2013 z. 12 poz. 139, LEX 1316046).

Powódka nigdy nie zaprzeczyła okolicznościom, że początkowo przedsiębiorstwa państwowe, a później osoby prawne i strona pozwana byli dysponentami linii przesyłowych i korzystali nieprzerwanie z gruntów należących do strony powodowej w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu, wynikającej z lokalizacji linii energetycznych. Na tę okoliczność pozwany powołał stosowne dokumenty (załączone do odpowiedzi na pozew k. 45 i n. oraz do pisma z dnia 27.07.2013r. k. 190 i n.), wiarygodności których powódka skutecznie nie podważyła.

W ocenie Sądu korzystanie przez pozwaną spółkę ich poprzedników prawnych w tym Skarbu Państwa z gruntu, nad którym sporne linie przebiegają odpowiadało treści służebności - obecnie służebności przesyłu (art. 305¹ i nast. kc), zaś poprzednio treści służebności gruntowej (art. 285 k.c.) w zakresie, w jakim prawo własności linii energetycznej wymagało korzystania z nieruchomości powodów.

Jak trafnie wskazuje się w literaturze i co podkreślił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 31 maja 2006 r. IV CSK 149/2005 (LexPolonica nr 409449), przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności trzeba mieć na względzie, że zgodnie z art. 292 k.c., do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie stosuje się przepisy o nabyciu własności nieruchomości przez zasiedzenie jedynie odpowiednio.

Tym samym posiadania prowadzącego do nabycia służebności gruntowej przez zasiedzenie nie należy utożsamiać z posiadaniem prowadzącym do nabycia przez zasiedzenie własności nieruchomości. Przy ocenie posiadania prowadzącego do zasiedzenia służebności gruntowej chodzi o faktyczne korzystanie z gruntu w takim zakresie i w taki sposób, w jaki czyniłaby to osoba, której przysługuje służebność, władanie zaś w zakresie służebności gruntowej kwalifikuje się, zgodnie z art. 336 k.c., jako posiadanie zależne.

To, że przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa zostało jednoznacznie przyjęte w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyrok z dnia 12 grudnia 2008 r. II CSK 389/08 LEX nr 484715, postanowienie z dnia 8 września 2006 r., II CSK 112/06, Mon. Pr. 2006, nr 19, s. (...) - także wyrok z dnia 31 maja 2006 r., IV CSK 149/05, niepubl., oraz uchwała z dnia z dnia 17 stycznia 2003 r., III CZP 79/02, OSNC 2003, nr 11, poz. 142).

Pogląd ten podtrzymany został w uchwale z dnia 7 października 2008 r., III CZP 89/08 (nie publ.), w której Sąd Najwyższy uznał wprost, że przed ustawowym uregulowaniem służebności przesyłu (art. 305¹-305⁴ k.c.) dopuszczalne było nabycie w drodze zasiedzenia służebności odpowiadającej treści służebności przesyłu na rzecz przedsiębiorstwa. W uzasadnieniu tego zapatrywania Sąd Najwyższy wskazał, że ustanowiona na rzecz przedsiębiorstwa (w znaczeniu podmiotowym) służebność gruntowa lub nabyta przez przedsiębiorstwo w drodze zasiedzenia taka służebność, jako prawo korzystania z nieruchomości obciążonej w zakresie związanym z działaniem tego przedsiębiorstwa (art. 285 k.c.), odpowiada funkcji i treści nowo kreowanej służebności przesyłu. Tak jak dla ustanowienia na rzecz przedsiębiorcy lub nabycia przez przedsiębiorcę w drodze zasiedzenia służebności przesyłu, tak i dla ustanowienia na rzecz przedsiębiorstwa lub nabycia przez przedsiębiorstwo w drodze zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej treści służebności przesyłu, bezprzedmiotowe jest oznaczenie "nieruchomości władającej".

Ubiegający się o nabycie służebności przez zasiedzenie może zaliczyć do niego okres korzystania z niej przez poprzednika. Aktualny posiadacz służebności nie może jednak skorzystać z tego zaliczenia, jeśli jego poprzednik wcześniej już nabył ją przez zasiedzenie.

Nie ma natomiast podstaw do przyjęcia stanowiska powódki, że posiadanie służebności przesyłowej przez przedsiębiorstwo państwowe przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. nie było posiadaniem w rozumieniu art. 352 § 1 k.c. i nie mogło prowadzić do zasiedzenia.

W uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2007 r. III CZP 30/2007 (OSNC 2008/5 poz. 43) stwierdzono, że władanie cudzą rzeczą przez Skarb Państwa, uzyskane w ramach sprawowania władztwa publicznego, może być posiadaniem samoistnym prowadzącym do zasiedzenia.

Sąd podziela też pogląd, że dostarczanie przez państwowe przedsiębiorstwa energetyczne energii elektrycznej oraz budowa i konserwacja urządzeń do tego służących było wykonywane w ramach działalności gospodarczej państwa, a więc w ramach dominium, a nie w ramach władczych uprawnień.

Jeszcze przed podjęciem przytoczonej już uchwały pełnego Składu Izby Cywilnej z dnia 26 października 2007 r. III CZP 30/2007 (OSNC 2008/5 poz. 43), w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone było stanowisko, że osoba prawna, która przed dniem 1 lutego 1989 r. mając status państwowej osoby prawnej nie mogła nabyć (także w drodze zasiedzenia) własności nieruchomości, może do okresu samoistnego posiadania wykonywanego po dniu 1 lutego 1989 r. doliczyć okres posiadania Skarbu Państwa sprzed tej daty. Stanowisko to wyrażone zostało w szczególności właśnie w odniesieniu do przedsiębiorstw energetycznych i innych przedsiębiorstw przesyłowych, które do dnia wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. korzystały ze służebności przesyłu w ramach zarządu mieniem państwowym

w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa, a więc w istocie były dzierżycielami w rozumieniu art. 338 k.c. oraz ze względu na treść art. 128 k.c. nie mogły nabyć na swoją rzecz własności ani innych praw rzeczowych (por. m.in. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2006 r. IV CSK 149/2005 LexPolonica nr 409449 i z dnia 8 czerwca 2005 r. V CK 680/2004 LexPolonica nr 1631270, oraz postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2006 r. I CSK 11/2005 Biuletyn Sądu Najwyższego 2006/5 i z dnia 10 kwietnia 2008 r. IV CSK 21/2008 LexPolonica nr 1879481).

W ocenie Sądu Okręgowego objęcie w posiadanie służebności przesyłu przez poprzedników prawnych strony pozwanej oraz jej posiadanie odbywało się w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa działającego w ramach dominium, a nie imperium i w związku z tym pozwany, na podstawie art. 176 § 1 w związku z art. 292 k.c., może dla wykazania zasiedzenia wskazywać okres posiadania służebności przesyłu posiadanie tej służebności przez jego poprzedników prawnych, trwające od dnia 1959r. i nabycie przez nich służebności.

Sąd wskazał, że do 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwa państwowe sprawowały zarząd mieniem państwowym w imieniu i na rzecz Skarbu Państwa, co w istocie było dzierżeniem w rozumieniu art. 338 kc. Dopiero z dniem 1 lutego 1989 r. przedsiębiorstwa państwowe mogły nabywać dla siebie własność nieruchomości i innych praw rzeczowych (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2006 r. I CSK 11/2005 Biuletyn Sądu Najwyższego 2006/5).

Jeżeli w okresie przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 3, poz. 11), przedsiębiorstwo państwowe korzystało bez tytułu prawnego z cudzej nieruchomości (niepaństwowej) w zakresie niezbędnym do obsługi i eksploatacji wybudowanych przez to przedsiębiorstwo urządzeń przesyłowych, to było ono posiadaczem służebności gruntowej podobnej do służebności przesyłu w rozumieniu art. 352 § 1 k.c. co mogło prowadzić do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu (art. 292 w z w. z art. 172 k.c.) (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego - zasady prawnej - z dnia 18 czerwca 1991 r., III CZP 38/91, OSNC 1991, nr 10-12, poz. 118; wyrok siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2009 r., I CSK 333/07, OSNC-ZD 2009, Nr 4, poz. 15 wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2013 r., I CSK 495/112, niepubl., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2008 r., I CSK 171/08, OSNC 2010, Nr 1, poz. 15, z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 183/11, niepubl. i z dnia 12 stycznia 2012 r., IV CSK 183/11, niepubl., postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2015 r. IV CSK 293/14, LEX nr 1663414. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2011 r., V CSK 502/10).

Zatem stan posiadania ustalony w sprawie mógł prowadzić do nabycia służebności gruntowej odpowiadającej treścią służebności przesyłu w drodze zasiedzenia z tym zastrzeżeniem, że jeśli zrealizowały się przesłanki pozwalające na stwierdzenie zasiedzenia tej służebności przed dniem 1 lutego 1989 r., służebność tę nabywał Skarb Państwa, a nie przedsiębiorstwo państwowe (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2009 r., III CZP 70/09, OSNC 2010, Nr 5, poz. 64, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2009 r., IV CSK 291/09, nie publ., postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2008 r., II CSK 314/08, nie publ., z dnia 9 maja 2003 r., V CK 24/03, nie publ., z dnia 10 lipca 2008 r., III CSK 73/08, nie publ. i z dnia 16 października 2009 r., II CSK 103/09, nie publ.).

Jeżeli do tego nie doszło, a po dniu 1 lutego 1989 r. utrzymywał się na nieruchomości niepaństwowej opisany dotychczasowy stan faktyczny, po upływie stosownego czasu, determinowanego dobrą lub złą wiarą posiadacza służebności, możliwe było nabycie przez zasiedzenie przez przedsiębiorstwo państwowe lub jego następcę prawnego, służebności gruntowej podobnej do przesyłu, a po dniu 3 sierpnia 2008 r. - służebności przesyłu. Okres występowania na nieruchomości stanu faktycznego odpowiadającego treści służebności przesyłu przed wejściem w życie art. 305¹-305⁴ k.c. podlega bowiem doliczeniu do czasu posiadania wymaganego do zasiedzenia tej służebności (por. uchwała składu siedmiu Sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2013 r., III CZP 18/13, OSNC 2013, Nr 12, poz. 139).

W ocenie Sądu Okręgowego powyższe ustalenia prowadzą do wniosku, że przedsiębiorstwo państwowe posiadało służebność gruntową związaną z wybudowanymi i przebiegającym przez działki powódki: odcina linii napowietrznej 15 kV (...) i linii napowietrznej 15 kV (...) od 1959r., odcinka linii napowietrznej niskiego napięcia (...) od 1969r. i odcinka linii napowietrznej 15 kV (...) od 1975r.

Zakłady energetyczne (w różnej formie organizacyjnej) korzystały więc przez okres ponad 50 lat na nieruchomości należącej do powódki z trwałych widocznych urządzeń w postaci linii napowietrznych i słupów energetycznych, za pomocą których przesyłano energię elektryczną, remontowały te urządzenia, a ich uprawnienia w tym zakresie nie były kwestionowane przez właścicieli gruntu.

O długości okresu niezbędnego do nabycia służebności gruntowej w drodze zasiedzenia decyduje kwalifikacja charakteru jej posiadania przez przedsiębiorcę przesyłowego, a więc czy było to posiadanie w dobrej czy w złej wierze z uwzględnieniem domniemania prawnego wynikającego z art. 7 k.c. oraz skutków tego domniemania prawnego płynących z art. 234 k.p.c.

Domniemanie to wzruszyć może jedynie dowód, że posiadacz w chwili rozpoczęcia posiadania w zakresie odpowiadającym służebności przesyłu wiedział lub mógł się dowiedzieć o tym, że narusza prawo innej osoby. Oznacza to konsekwentnie, że późniejsze dowiedzenie się przez posiadacza lub jego poprzednika o stanie rzeczy skutkującym zmianą dotychczasowego przekonania, że posiadaniem niczyjego prawa nie narusza lub narusza (dobrej na złą wiarę lub odwrotnie) dla biegu terminu zasiedzenia nieruchomości jest okolicznością irrelevantną.

W wyroku z dnia 10 lipca 2013 r. w sprawie V CSK 320/12 (LEX nr 1391372) Sąd Najwyższy wskazał, że dobrej wiary zasiadającego posiadacza nie wyłącza wiedza o prawie własności, przysługującym osobie trzeciej. Występuje ona wówczas, gdy ingerowanie w cudzą własność w zakresie odpowiadającym służebności rozpoczęło się w takich okolicznościach, które usprawiedliwiały przekonanie posiadacza, że nie narusza on cudzego prawa.

W przekonaniu Sądu powódka nie zdołała w niniejszej sprawie, obalić, wynikającego z art. 7 k.c. domniemania dobrej wiary przez wykazanie, że ona lub poprzedni właściciel nieruchomości sprzeciwiali się budowie urządzeń przesyłowych na jej gruncie. W ocenie Sądu przedsiębiorstwo państwowe przystępując do realizacji inwestycji na terenie nieruchomości powódki i następnie obejmując je w posiadanie, objęło w dobrej wierze posiadanie służebności odpowiadającej obecnie treści służebności przesyłu (art. 172 § 1 k.c. w zw. z art. 292 k.c. i art. 352 k.c.).

Kodeks cywilny, który wszedł w życie z dniem 1 stycznia 1965 r., wprowadził w przepisie art. 172 k.c. termin zasiedzenia przy dobrej wierze - 10 lat, zaś przy złej wierze - 20 lat i terminy te obowiązywały do zmiany art. 172, wprowadzonej ustawą z dnia 28 lipca 1990 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 55, poz. 321 z późn. zm.) na mocy której terminy te wynoszą obecnie 20 i 30 lat. Te krótsze terminy stosuje się, gdy zasiedzenie nastąpiło przed wejściem w życie wyżej wymienionej noweli, tj. przed dniem 1 października 1990 r. Jeśli natomiast bieg zasiedzenia rozpoczął się, ale nie zakończył przed tą datą, mają zastosowanie terminy 20 i 30 lat (art. 9 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r.).

Nie ulega wątpliwości, że początek biegu terminu zasiedzenia nastąpił w dacie objęcia w posiadanie przez przedsiębiorstwo państwowe urządzeń przesyłowych, a tym samym i nieruchomości powódki w zakresie, w jakim korzystało ono z tych urządzeń. Odpowiadało ono posiadaniu służebności w rozumieniu art. 352 k.c. prowadzącej do zasiedzenia służebności gruntowej odpowiadającej służebności przesyłu (art. 292 w zw. z art. 172 k.c.). (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2011 r., V CSK 502/10, LEX nr 1096048).

W ocenie Sądu Okręgowego Skarb Państwa jako posiadacz w dobrej wierze zasiedział służebności gruntowe o treści odpowiadającej służebności przesyłu w odniesieniu do:

- linii (...) i (...) najpóźniej z dniem 31 grudnia 1975r.,
- linii niskiego napięcia (...) najpóźniej z dniem 31 grudnia 1979r. oraz
- linii Z.- Z. III (...) najpóźniej do 31 grudnia 1985r.

Gdyby nawet przyjąć złą wiarę posiadacza uznać by należało, że poprzednicy prawni pozwanego nabyli przez zasiedzenie służebność przesyłu:

- Skarb Państwa - co do linii energetycznej Z. - Z." i (...) - najpóźniej z dniem 31 grudnia 1985r,
- Zakład (...), co do linii niskiego napięcia (...) - najpóźniej z dniem 31 grudnia 1989r.;
- Zakłady (...) S.A. w S., co do linii Z.-Z. III (...) - najpóźniej do 31 grudnia 2005r.

Z ustaleń sądu wynika, z dnia 16 stycznia 1989 r. utworzono przedsiębiorstwo państwowe pod nazwą Zakład (...) w S.. Zakład ten został przekształcony w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa aktem przekształcenia w 1993 r.(k.213), na podstawie ustawy z 5 lutego 1993 r. o przekształceniach własnościowych niektórych przedsiębiorstw państwowych o szczególnym znaczeniu dla gospodarki państwa (Dz. U. Nr 16, poz. 69), a po kolejnej zmianie nazwy w 1995 roku ostatecznie występowało w obrocie prawnym pod firmą Zakłady (...) S.A. w S.. Na skutek przekształcenia spółka wstąpiła we wszystkie prawa i obowiązki swojego poprzednika prawnego, co wynika z brzmienia art. 5 ustawy. Także zgodnie z ustawą z 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji (tekst jedn.: Dz. U. z 2002 r. Nr 171, poz. 1397) spółka wstąpiła we wszystkie stosunki prawne, których podmiotem było przedsiębiorstwo państwowe, bez względu na charakter prawny tych stosunków.

Spółka akcyjna będąca następcą prawnym przedsiębiorstwa państwowego wchodziła zatem w jego sytuację prawną w tym także co do posiadania urządzeń przesyłowych jako części zorganizowanego przedsiębiorstwa (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1992 r., III CZP 49/92, OSNC 1992, Nr 11, poz. 200 i uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2010 r., III CSK 319/09, OSNC-ZD 2011, Nr 3, poz. 36).

W ocenie Sądu strona pozwana w dostateczny sposób wykazała, że jest następcą prawnym wskazanych podmiotów i jej posiadanie urządzeń przesyłowych jest zgodne z prawem.

Sąd Okręgowy uznał za bezpodstawne stanowisko powódki, że z uwagi na uwarunkowania polityczne nie mogła ona skutecznie przeciwstawiać się wykonywaniu posiadania służebności przesyłowej, co należy ocenić za równoznaczne z zaistnieniem stanu siły wyższej, skutkującym zawieszenie ewentualnego biegu zasiedzenia.

Jak bowiem wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale całej Izby Cywilnej z dnia 26 października 2007 r., III CZP 30/07 (OSNC 2008, nr 5, poz. 43), niemożność dochodzenia roszczeń w okresie przed 1989 r. z przyczyn politycznych powinna być wykazana w sposób zindywidualizowany, a nie ograniczać się do ogólnikowych twierdzeń samego zainteresowanego, jak to ma miejsce w rozpoznawanej sprawie, gdyż w konsekwencji prowadziłyby to nadmiernej, a tym samym niedopuszczalnej subiektywizacji w pojmowaniu siły wyższej.

Powódka nie wykazała w żaden sposób przyczyn zaniechania dochodzenia swych praw przez okres prawie dwudziestu lat od dokonanych zmian ustrojowych w kraju.

Natomiast akceptacja działań związanych z posadowieniem linii na terenie jej działki, przy braku możliwości przedstawienia po tylu latach stosownej dokumentacji przez stronę pozwaną, uzasadniałaby przyjęcie zasadności żądania zapłaty wynagrodzenia za korzystanie z tych gruntów dopiero od chwili wezwania do zapłaty o to wynagrodzenie (patrz wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 29 kwietnia 2009 r. II CSK 560/2008, porównaj wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 2 października 2008 r. I ACa 437/2008).

Założenie trwałego i widocznego urządzenia, jak zasadnie podkreśla się w orzecznictwie, ma stanowić ostrzeżenie dla właściciela nieruchomości, że jeżeli dalej będzie tolerował taki sposób korzystanie z jego nieruchomości, to może dojść do jej obciążenia służebnością. Fakt, że właściciel nie korzysta przez długi czas z przysługującej mu ochrony negatoryjnej pozwala zatem przyjąć, że aprobuje istniejący stan faktyczny (por. np. wyrok TK z dnia 25 maja 1999 r., sygn. akt SK 9/98, publ. OTK 1999, nr 4, poz. 78; postanowienie SN z dnia 27 stycznia 2006 r., sygn. akt III CSK 38/05, publ. OSP 2006, nr 10, poz. 114.)

Zdaniem Sądu, dopiero od chwili dokonanego przez powódkę wezwania do zapłaty wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z gruntu w zakresie odpowiadającym treści służebności należałoby pozwanego uważać za osobę będącą w złej wierze (art. 224 § 2 k.c.). Od tej chwili byłby on zobowiązany do zapłacenia wynagrodzenia.

Sąd Okręgowy podzielił również stanowisko Sądu Najwyższego przedstawione w wyroku z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 258/11 LEX nr 1125088, że nabycie własności rzeczy przez posiadacza kosztem właściciela jest - w razie ziszczenia się przesłanek zasiedzenia - usprawiedliwione ochroną porządku publicznego, pozwala uznać przepisy o zasiedzeniu, mimo iż nie przewidują one dla właściciela rekompensaty utraconej własności, za zgodne z art. 31 ust. 3 Konstytucji. W związku z czym nabycie służebności przesyłu przez zasiedzenie nie rodzi po stronie osoby, która nabyła to prawo obowiązku ekwiwalentnego świadczenia na rzecz właściciela obciążonej nieruchomości.

Prawo nabyte przez zasiedzenie jest prawem nowym, które powstaje na skutek zdarzeń istniejących wyłącznie po stronie posiadacza. Między prawem nabytym, a prawem utraconym nie ma zależności. Z chwilą utraty własności w wyniku zasiedzenia poprzedniemu właścicielowi nie przysługują względem posiadacza, który stał się właścicielem, roszczenia określone w art. 224 i 225 k.c. Takie ukształtowanie stosunków pomiędzy poprzednim właścicielem, a nabywcą własności w drodze zasiedzenia wynika z pierwotnego charakteru nabycia, jakim jest zasiedzenie. Zasiedzenie wywołuje skutki w zakresie prawa własności lub innego prawa rzeczowego (por. Edward Janeczko - Zasiedzenie; Zielona Góra 2002, s. 11, 197 i dalsze czy Stanisław Rudnicki -Nabycie przez zasiedzenie LexisNexis Warszawa 2007 r., s. 118).

Cel i funkcja zasiedzenia polega na uporządkowaniu sytuacji prawnej przez usunięcie długotrwałej niezgodności pomiędzy stanem posiadania a stanem prawnym. Instytucja ta służy zarówno ochronie praw osób innych, niż właściciel nieruchomości jak i zapewnieniu porządku publicznego i jego bezpieczeństwu. Trybunał Konstytucyjny w wyroku SK 9/98 uznał art. 292 k.c. za zgodny z art. 64 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. W uzasadnieniu wyroku wskazał również, że wprowadzenie przejścia prawa objętego służebnością gruntową ma miejsce w następstwie samoistnego posiadania rzeczy przez okres wymieniony w ustawie i nie jest uzależnione od otrzymania jakiegokolwiek świadczenia przez osobę, której prawo dotychczas przysługiwało, ale za takim rozwiązaniem przemawia konieczność zapewnienia porządku prawnego i stabilizacji stosunków prawnych. Takie też stanowisko prezentuje doktryna i judykatura w odniesieniu do nabycia przez zasiedzenie prawa własności nieruchomości - następuje ono bez jakiegokolwiek ekwiwalentu na rzecz dotychczasowego właściciela nieruchomości. Nie przysługują także takiemu właścicielowi wobec posiadacza, który nabył własność nieruchomości przez zasiedzenie, roszczenia o wynagrodzenie za korzystanie z rzeczy bez tytułu prawnego, w okresie poprzedzającym dzień zasiedzenia.

Zatem upływ terminu zasiedzenia wyłącza możliwość dochodzenia wynagrodzenia za korzystanie z cudzej nieruchomości także w okresie jego biegu. Tak więc jeżeli doszło również do zasiedzenia służebności o treści odpowiadającej służebności przesyłu roszczenie uzupełniające wygasa i nie może być skutecznie dochodzone także za okres sprzed zasiedzenia (patrz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 kwietnia 2011 r., III CZP 7/11, uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2006 r., III CZP 19/06, wyrok z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 258/11 oraz wyrok z dnia 10 lipca 2013 r., V CSK 320/12; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 30 września 2013 r. I ACa 425/13 OSAŁ 2013/4/34; Wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 17 lipca 2014 r. I ACa 237/14).

Dlatego roszczenie powódki o zapłatę wynagrodzenia za okres 10 lat przed wytoczeniem powództwa, gdy do zasiedzenia służebności doszło przed jego wytoczeniem, nie znajduje uzasadnienia i podlegało oddaleniu (pkt 1 wyroku).

Strona przegrywająca sprawę zobowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty procesu (art. 98 § 1 k.p.c.), w tym także wynagrodzenie pełnomocnika procesowego będącego radcą prawnym (art. 98 § 3 k.p.c.). Obie strony niniejszego postępowania zgłosiły żądania zasądzenia na ich rzecz poniesionych kosztów od przeciwnika.

Strona powodowa żądała od pozwanej zapłaty z tytułu bezumownego korzystania z ich nieruchomości w wysokości 145.200,00 zł i usunięcia linii energetycznych z jej nieruchomości. Wobec częściowego cofnięcia pozwu (ograniczenia

żądań) za zgodą pozwanego Sąd umorzył częściowo postępowanie. W tym zakresie strona powodowa również musi być uznana za stronę przegrywającą spór .

Na podstawie § 6 punkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (...) - Dz. U. 2002, Nr 163, póź. 1349 ze zm. minimalne wynagrodzenie pełnomocnika pozwanego wynosiło w niniejszej sprawie 3600zł. za prowadzenie sprawy w pierwszej instancji oraz 75% tej stawki za prowadzenie sprawy w postępowaniu apelacyjnym przed sądem apelacyjnym – 2.700,00zł. (§ 12) . Pozwanemu należy się także zwrot uiszczonych opłat skarbowej od pełnomocnictwa - 17zł. oraz opłaty od uwzględnionej apelacji w wysokości 1.172,00 zł.

Łącznie więc Sąd obciążył powódkę obowiązkiem zwrotu kosztów procesu na rzecz strony pozwanej w wysokości 7.489,00zł (pkt 2 wyroku).

Apelację od tego wyroku wniosła powódka zaskarżając wyrok w całości i wnosząc o jego zmianę i uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie kosztów procesu za obydwie instancje.

Powódka zarzucała Sądowi Okręgowemu:

1) naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c, które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia w szczególności poprzez sprzeczność poczynionych ustaleń faktycznych w wyroku z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego w szczególności poprzez ustalenie, że wszystkie linie energetyczne były nieprzerwanie wykorzystywane przez Skarb Państwa oraz jego rzekomych następców prawnych oraz, że nie ma żadnych przeszkód aby do czasu posiadania obecnego posiadacza służebności doliczać czas posiadania jego poprzedników prawnych oraz czas posiadania Skarbu Państwa, podczas gdy z treści zebranego w sprawie materiału dowodowego nie wynika nieprzerwany ciąg przeniesień posiadania służebności oraz własności linii energetycznych.

2) naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c, które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia w szczególności poprzez nieuzasadnione rozstrzygnięcie, iż w realiach sprawy zgromadzona dokumentacja dowodowa jest podstawą do ustalenia dokładnego okresu posiadania linii energetycznych przez pozwanego, podczas gdy dokumenty załączone do sprawy mają charakter techniczny i nie są dokumentami będącymi podstawą do ograniczenia własności,

3) naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c, które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, a polegającego na nieuzasadnionym i sprzecznym z zasadami doświadczenia życiowego założeniu, iż linie energetyczne zlokalizowane na działkach powódki zostały wybudowane legalnie oraz w dobrej wierze, podczas gdy w aktach sprawy nie znajdują się właściwe decyzje wywłaszczeniowe

4) naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 § 1 k.p.c, które miało wpływ na treść rozstrzygnięcia, mianowicie braku ustaleń w zakresie niemożności wystąpienia z roszczeniem negatoryjnym powódki ze względu na zachodzący w sprawie czynnik polityczny związany z rządami PRL, podczas gdy powódka przez lata żyła w strachu w związku indoktrynacją komunistyczną,

5) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 292 kc, art. 305⁴ kc, art. 348 kc, art. 352 § 2 kc, art. 176 § 1 kc poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w szczególności poprzez bezpodstawne przyjęcie, że doszło do nieprzerwanego ciągu przeniesień posiadania służebności przesyłu oraz służebności gruntowej na prawach służebności przesyłu pomimo braku w aktach sprawy decyzji przekazujących posiadanie linii energetycznej i służebności pomiędzy poszczególnymi poprzednikami prawnymi uczestnika postępowania, pomimo braku w aktach sprawy umów przekazujących posiadanie służebności i linii energetycznej, pomimo braku w aktach sprawy protokołów zdawczo - odbiorczych, poprzez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie w szczególności poprzez bezpodstawne przyjęcie, że może nastąpić przeniesienie posiadania linii energetycznej oraz że może nastąpić przeniesienie posiadania służebności przesyłu i służebności gruntowej na podstawie samego tylko przepisu

bez sporządzenia decyzji przekazujących posiadanie linii energetycznej i służebności, bez sporządzenia umów przekazujących posiadanie służebności i linii energetycznej, bez sporządzenia protokołów zdawczo -odbiorczych.

6) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 292 kc, art. 305⁴ kc poprzez błędną wykładnię przepisów, w szczególności poprzez uznanie, iż w przedmiotowej sprawie występują przesłanki do zasiedzenia służebności treścią odpowiadającej służebności przesyłu

Wobec zasadności powyższych zarzutów wnoszę o zmianę przedmiotowego orzeczenia poprzez uwzględnienie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania za dwie instancje wedle norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja jest bezzasadna. Sąd Okręgowy dokonał wyczerpujących ustaleń faktycznych w oparciu o cały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy. Ocena materiału dowodowego nie narusza kryteriów zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 kpc.

Zarzut taki można podnieść skutecznie jedynie wówczas gdy w apelacji strona wykaże, że postępowanie dowodowe przed Sądem pierwszej instancji było dotknięte wadliwością w stopniu podważającym prawidłowość ustaleń faktycznych, bądź też, że Sąd poczynił ustalenia faktyczne nie wynikające z materiału dowodowego, bądź w sposób sprzeczny z istniejącym materiałem dowodowym. Zarzut ten może być również uzasadniony wnioskowaniem Sądu o okolicznościach faktycznych w sposób sprzeczny z zasadami logiki formalnej bądź z zasadami doświadczenia życiowego. Sprzeczności te jednak winny być w sposób jednoznaczny wykazany w uzasadnieniu apelacji.

Tymczasem apelacja w zasadzie ogranicza się do postawienia wyżej opisanych zarzutów, a uzasadnienie jej ogranicza się do przytoczenia uzasadnienia Sądu i oświadczenia, że strona powodowa z tymi ustaleniami się nie zgadza. Jednocześnie apelacja nie zawiera żadnych argumentów, które by uzasadniały wadliwe ustalenia faktyczne Sądu.

Sąd Apelacyjny w całości podziela i przyjmuje za własne zarówno ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego jak i wnioski Sądu Okręgowego w zakresie oceny bezpodstawności roszczenia powódki o zasądzenie wynagrodzenia za korzystanie przez pozwaną z nieruchomości powódki, ze względu na zasadnie podniesiony przez pozwaną Spółkę zarzut zasiedzenia służebności gruntowej przez poprzedników prawnych pozwanej Spółki, w zakresie przesyłu.

Wbrew stanowisku powódki z dokumentów przedstawionych w sprawie wynikają wnioski szczegółowo uzasadnione przez Sąd Okręgowy:

- że urządzenia do przesyłu energii elektrycznej wybudowane na nieruchomości powódki były w ciągłym posiadaniu poprzedników prawnych pozwanej, a obecnie samej pozwanej, którzy byli właścicielami linii energetycznej, począwszy od daty ich wybudowania do chwili obecnej;

- jaki jest dokładny okres posiadania linii energetycznych przez pozwaną i jej poprzedników prawnych, gdyż z oczywistych względów uznać należy, że byli oni posiadaczami linii energetycznych od daty ich wybudowania do chwili obecnej, a powódka nie przedstawiła dowodów na okoliczności wniosek taki wykluczające;

- że linie te zostały wybudowane legalnie, co Sąd Okręgowy przyjął na podstawie domniemania, a w zakresie zastosowania domniemania na podstawie art. 231 kpc Sąd nie uchybił ani temu przepisowi ani zasadom logicznego wnioskowania;

- że linie te zostały wybudowane w dobrej wierze, co wynikało z faktu nieobalenia przez powódkę domniemania wynikającego z art. 7 kc, a nie dokonania ustaleń na podstawie decyzji wywłaszczeniowych, gdyż Sąd Okręgowy jednoznacznie ustalił, że decyzje wywłaszczeniowe w stosunku do powódki nie zostały wydane, a te decyzje, w oparciu o które pozwana Spółka wywodziła swoje władztwo, miały walor techniczny, nieingerujący w prawo własności powódki.

Powyższa ocena nie wykluczała ustalenia Sądu, że doszło do zasiedzenia służebności gruntowych przez poprzedników prawnych pozwanej;

- że nie ma podstaw do przyjęcia zawieszenia biegu terminu zasiedzenia.

Z tych względów wyrok Sądu Okręgowego oddalający powództwo jest prawidłowy. Konsekwencją oddalenia powództwa było obciążenie powódki kosztami procesu na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację powódki na podstawie art. 385 kpc jako bezzasadną. Jednakże z uwagi na jej sytuację osobistą i materialną obciążył ją jedynie częścią kosztów procesu, które odpowiadały wynagrodzeniu pełnomocnika pozwanego, a mianowicie do kwoty 900zł na podstawie art. 102 kpc.